

ΝΕΟΛΟΓΟΥ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ

ΔΙΕΓΕΡΤΗΣ Σ. Ι. ΒΟΥΤΥΡΑΣ.

ΑΡΙΘΜΟΣ 10.

ΤΟΜΟΣ Β'.

27 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1892.

ΑΠΟ ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ ΕΙΣ ΒΗΘΛΕΕΜ.

Ήν ή παραμονή της Χριστοῦ γεννήσεως τοῦ ἔτους 186... δικαιόσ, καίτοι ἐν πλήρει δεκεμβρίῳ, πτο γλυκύς· ὁ πλιός ως νυμφίος ἔξηλθεν ἐκ παστοῦ αὐτοῦ καὶ πηγαλιάτο ως γίγας δραμεῖν ὅδὸν αὐτοῦ» (ψαλμ. 18, 7). Η δρόθιδοξία πηγαλαζε τότε· ἐπατριάρχευεν ὁ μεγαλόθρων Κύριλλος· ἀληθῆς διάδοχος τῶν Νεκταρίων, τῶν Γερμανῶν, τῶν Χρυσάνθων καὶ τῶν Ἀθανασίων· οὕπω εἶχε όφιθη διπόρος τῆς διαιρέσεως καὶ τοῦ φατοριασμοῦ. Η ἀγία πόλις ἔξηπλοῦτο πρὸ τῶν ὄφθαλμῶν ήμῶν μετὰ τοῦ θεοειδοῦς ἐκείνου μηγαλείου, δύπερ ἐπαυξάνον δὲ περιχλειτῆς βίος της μετὰ τῶν ιερῶν μνημείων, ἀτινα τὸ θερμὸν θρησκευτικὸν συναίσθημα πήγειν αἰώνιους βωμούς τῆς ἀποκαλυφθείσης «Σοφίας ήμιν ἀπὸ θεοῦ» καθιστᾶ αὐτὸν ως γῆν τῶν ὑψίστων ἀποκαλύψεων, οὐ μόνον ἀκρόπολιν ιερὰν ἐν ᾧ «ἔδεος καὶ ἀληθεία συνήντησαν, δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη κατεψήλησαν, ἀληθεία δὲ ἐκ τῆς γῆς ἀνέτειλε καὶ δικαιοσύνη ἐκ τοῦ οὐρανοῦ διέκυψεν» (ψαλμ. 84), ἀλλὰ καὶ ἀληθῆ πόλιν τοῦ θεοῦ περὶ ής δεδοξασμένα ἐλαλήθη καὶ λαληθῆσεται ἐν πάσῃ φυλῇ καὶ γλώσσῃ.

Καὶ ἀληθῶς οὐδεὶς λαός καὶ οὐδὲν ἔθνος μένει ψυχρὸν καὶ ἀπαθές πρὸ τῆς θέας τῆς πόλεως ταύτης τοῦ Δαβὶδ. «Πάντα τὰ ἔθνη ἤξουσι καὶ προσκυνήσουσιν ἐνώπιόν Σου Κύριος καὶ δοξάσουσι τὸ σηματός Σου» (ψ. 85). Καὶ ὁ μὲν Ἰουδαῖος καὶ σύμφερον ἔτι ἀναδωνεῖ «έάν ἐπιλάθωμαι Σου Ιερουσαλήμ ἐπιλησθεῖν ἢ δεξιά μου, κολληθεῖν ἢ γλωσσά μου τῷ λάρουγγί μου, έάν μη σου μνησθῶ· έάν μη προανατάξωμαι τὸν Ιερουσαλήμ ως ἐν ἀρχῇ τῆς εὐθροσύνης μου» (ψαλμ. 136). Εἶνε τὸ σκάνωμα τοῦ θεοῦ Ἰακώβ, ἡ πόλις τοῦ ἐνδόξου παρελθόντος του καὶ τῶν ιερῶν ἐπιτίθων του.

Οπόσδον δὲ ὑψηλὰ καὶ βαθέα συναίσθημα ἔξε-

γείρονται ἐν τῷ καρδιά τοῦ Χριστιανοῦ, ὅταν οἱ πόδες αὐτοῦ πατῶσι τὸν τόπον, ἔνθα ἐπάτησαν οἱ πόδες τοῦ Κυρίου καὶ ἐκδύθη ἡ κλημαξ ἐκείνη τοῦ Ἰακώβ, δι’ οὓς «ὁ Θεὸς ἐγίνετο, ὁ ἀκτιστος ἐκτίζετο, ὁ ἀχώριτος ἐχωρεῖτο, ὁ πλουτίζων ἐπτάχευε καὶ ὁ πλήρος ἐκενοῦτο»; (Ἄργ. Γρηγ. εἰς τὰ ἄ. Θεοφ.).

Καὶ η Νίνευη μετὰ τῆς Ραβυλῶνος καὶ η Τύρος μετὰ τῆς Καρχηδόνος καὶ η Αίγυπτος μετὰ τῶν πυραμίδων αὐτῆς καὶ η Ἑλλάς, η ἐστία αὔτη τῆς ἀνθρωπίνης σοφίας, καὶ η κοδμοκράτειρα Ρώμη, η πατρὸς τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς δυνάμεως, προκαλοῦσι συναίσθημα ὑψηλά, ἀνάγουσαι τὸν νῦν εἰς τὴν ισχυρὰν ἐκείνην κεῖρα, πτις ἀνάγει βασίλεια καὶ κατάγει ιρατοῦσα τὸν ἀρχικὸν μῆτον τῆς ἀνθρωπίνης ἀναπτύξεως· η λαμπτίς δύμας τούτων ὥχρια πρὸ τοῦ βάθους καὶ ὑψους ἐκείνων, ἀτινα προκαλεῖ τὸ ὅρος τοῦ Κυρίου καὶ τὸ σκάνωμα τοῦ θεοῦ Ἰακώβ· ἐκεῖ καὶ ὁ ψυχρότερος συγκινεῖται καὶ ὁ φλεγματικῶτερος ἐνθουσιῆ· διότι πᾶς λιθος, πᾶσα σπιθαμὴ γῆς συνδέεται πρός ιεράν τινα ἀνάμνησιν τῆς ιστορίας ἐκείνης, πτις προώρισται ν' ἀποβῆ ἡ ζύμη η ἀναπλαστική σύμπαντος τοῦ ἀνθρωπίνου βίου.

Διὰ τοῦτο δὲ σήμερον εἰπερ ποτε καὶ ἀλλοτε διὰ τὸ εὐκολὸν, τῆς συγκοινωνίας «πολλοὶ λαοί καὶ ἔθνη κατὰ τὸν Ζαχαρίαν πορεύονται ἐκζητῶσαι τὸ πρόσωπον Κυρίου Παντοκράτορος καὶ ἐξιλάσασθαι τὸ πρόσωπον τοῦ θεοῦ Ἰακώβ» (8, 21—22).

Καὶ πᾶσα μὲν ἡμέρα εἶναι κατάλληλος πρὸς τεοφίν τῶν ιερῶν συγκινήσεων· αἱ μεγάλαι δύμας Χριστιανικαὶ ἔσταται, ἔχουσαι τὶ τὸ μυστηριῶδες καὶ ὑπερφυσικὸν ἀληθῶς καθιστῶσιν ὑψηλά τὰ συναίσθηματα. Γέννησις τοῦ Χριστοῦ καὶ Εποχέας, Σάπτισις καὶ Ιορδάνης, Εὐαγγελισμὸς καὶ Ναζαρέτ, Γολγοθᾶς καὶ Σταύρωσις. Τάφος καὶ Ἀνάστασις, Μεταμόρφωσις καὶ Θαύμῳ καθιστανται τὰ κοινὰ συνεντευκτήγα πάσις φυλῶν καὶ γλώσσης, τὰ σημεῖα ἐκείνα, ἐν οἷς φροντίζονται καὶ συναίσθηματα συνταυτίζονται· ὅταν δὲ ὄνθρωπος εὑρίσκεται ἐν τῷ τέπω δὲν ζῇ ἐν τῷ

παρελθόντι· αἱ σκηναὶ ἀνελίσσονται πρὸ αὐτοῦ ὡς ἐν τῷ παρόντι· νομίζει ὅτι βλέπει καὶ ὅτι ἀκούει τὰ μεγάλα γεγονότα καὶ ὅτι αἱ χεῖρες αὐτοῦ ψηλαφοῦσι τὸν σωτῆρα καὶ λυτρωτὴν του.

Πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ Ἡλίου εἰχομεν ἐξέλθει διὰ τῆς πύλης τῆς Γεθσημανῆς διὰ νὰ θαυμάσωμεν τὴν ἀνατολὴν τοῦ Ἡλίου ἀπὸ τοῦ ὄρους τῶν Ἐλαιῶν, εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄποιου ὁ κῆπος τῆς Γεθσημανῆς, καὶ ὁ χείμαρρος τῶν Κέδρων, ὅπου καὶ ὁ τάφος τῆς Θεοτόκου. Εἴδομεν τὴν μεγαλοπρέπειαν τοῦ Λιβάνου καὶ τὴν δόξαν τοῦ Καρυῆλου, ἀφ' ὧν εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Γαλιλαίας καὶ τοῦ Ἰορδάνου ἀντήχει ἡ προφητικὴ φωνὴ «έτοιμάσου Βηθλεέμ πνοικταὶ πᾶσιν ἡ Ἑδέμ».

Ἐπεστρέψαμεν καὶ ἡψάμεθα τῆς εἰς Βηθλεέμ ἀγούσης· κίνησις ἔκτακτος ἀπὸ πρωΐας· ἀλλὰ διάφορος ἐκείνης, ἵνα πάλαι ποτὲ προύκάλεσαν οἱ μάγοι διὰ τῆς ἑρωτήσεως αὐτῶν «ποῦ ἡ Χριστὸς γεννᾶται»; Ταραχὴ καὶ θόρυβος· ἀλλ' ἀνόμοια πρὸς τὴν τοῦ Ἡρώδου τοῦ μικροῦ τούτου τῆς Παλαιστίνης Νέρωνος· δλοι ἐστρέφομεν τὰ βλέμματα πρὸς τὴν πατρίδα τοῦ Δαβὶδ, ἐξ οὗ ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα· καὶ διερχόμεθα αὐτὸν ταύτην τὴν ὁδόν, ἵνα διηλθον καὶ οἱ Μάγοι. Ἡ φάραγξ Γειών, τὸ ὄρος τῆς κακῆς βουλῆς, ἡ κοιλάς τῶν Γιγάντων, τὸ Καταμόνας ἡ ἡ οἰκία τοῦ δικαίου Συμέων, ἡ στέργα τῶν Μάγων, ὁ ἀγρός τῶν Ἐρεβίνθων καὶ ὁ τάφος τῆς Ραχὴλ πίσαν καὶ εἶναι τὰ παρὰ τὴν ὁδὸν ιστορικὰ μνημεῖα. Παρ' ἐνὶ ἑκάστῳ νέᾳ συναισθήματα ἐγεννῶντο ἐν τῇ ψυχῇ ἡμῶν· ἀλλ' ἡ στέργα τῶν Μάγων, ἐνθα κατὰ τὴν παράδοσιν «ὁ ἀστὴρ, ὃν εἶδον ἐν τῇ ἀνατολῇ· προηγεν αὐτοὺς» (Ματθ. 2,9) ἀκουσίως ὀχεδὸν ἐξεβίασεν ἐκ τῶν χειλέων ἡμῶν τὸν ὄμνον, ὃν ψάλλει ἡ Ἐκκλησία κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Χριστοῦ γεννήσεως «Δεῦτε ἰδωμεν πιστοὶ ποῦ ἐγεννήθη ὁ Χριστὸς ἀκολουθήσωμεν λοιπὸν ἐνθα ὁδεύει ὁ ἀστὴρ μετὰ τῶν μάγων Ἀνατολῆς τῶν βασιλέων». Καὶ εἰμεθα ἀλπίως μάγοι προσκομίζοντες ὡς δῶρα τὰ μύρα τῆς πίστεως, ἐλπίδος καὶ ἀγάπης καὶ ὀδηγούμενοι οὐχ ὑπὸ τοῦ ἀστέρος, «οἵ, κατὰ τὸν Εὐσέβιον καὶ πολλοὺς πατέρας, ξένος καὶ οὐ συνήθης ἦν, οὐδὲ τῶν πολλῶν καὶ γνωρίμων εἰς ἀλλά τις καινὸς καὶ νέος». Μᾶς ὀδήγει, μᾶς ἐθέρμανε καὶ ἐνεθουσίᾳ ὁ νοτὸς ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, ἡ εὐδοκία τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἡ εἰρήνη τῆς γῆς.

Καὶ ίδού ὁ οἶκος τοῦ Εὐφρατᾶ, ἡ οὐδαμῶς ἐλαχίστη ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδᾳ πόλις τῆς Βηθλεέμ χαριέστατα ἐπαναπαυομένη ἐπὶ τοῦ ὄρους· τοδοῦτον δὲ ζωηρὸς ὁ ἥλιος δίπτει ἐπ' αὐτῆς τὰς ἀκτίνας του ὥστε νὰ ἀποβαίνῃ τόπος περικλείων δόξαν καὶ μεγαλοπρέπειαν. Τὸ πρῶτον ἀντικείμενον, δπερ ὡς προσελκύσῃ τὸν προσοχὴν τοῦ ἐπισκεπτομένου αὐτὸν εἶναι τὸ προσκύνημα· πᾶν ἀλλο ἀφίνεται κατὰ μέρος.

Τὸ προσκύνημα εἶναι ἀρχαῖον οἰκοδόμημα, πρότυπον ἀληθοῦς κριστιανικῆς ἀρχιτεκτονικῆς, συνδυάζον ἐν ἑαυτῷ ὕψος, κάλλος καὶ βασιλικήν μεγαλοπρέπειαν, ἀποδάν δὲ διὰ τοῦτο μνημεῖον ἀρχαῖας κριστιανικῆς τέχνης, δπερ συνέλαβε μὲν ἡ πολιὰ ἀρχαιότης, ἐτελειοποίησε δὲ ἡ μεγαλοφύτια τῶν Ἀνθεμίων καὶ Ἰσιδώρων. Προσθέσατε δὲ εἰς ταῦτα καὶ τὰς ὑψηλὰς καὶ

γλυκείας θρησκευτικὰς ἀναμνήσεις ἅμα τῇ καθόδῳ σας εἰς τὸ ἄντρον καὶ εἰπετέ με τότε, ἀν ἡ ψυχὴ σας δὲν ψάλλει τὸ «Εὐφραίνεσθε δίκαιοι οὐρανοὶ ἀγαλλιᾶσθε· σκιρτήσατε τὰ δρῦν, Χριστοῦ γεννηθέντος· Παρθένος καθέξεται τὰ Χερουβεῖ μημονέντα βαστάζουσα ἐν κόλποις θεὸν λόγον διρκωθέντα· ποιμένες τὸν τεχθέντα δοξάζουσι. Μάγοι τῷ Δεσπότῃ δῶρα προσθέψουσιν· ἄγγελοι ἀνυινοῦντες λέγουσιν Ἀκατάληπτε Κύριε Δόξα Σοι».

Ἐκεῖ ἐν τῷ μυστηριώδει ἄντρῳ πρὸ τῶν πεπερασμένων ὀφθαλμῶν ἡμῶν παρίσταται σύμπαν τὸ δυσθέωρτον βάθος τοῦ πλούτου καὶ τῆς σοφίας τῆς περὶ ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ οἰκονομίας· ιστάμεθα ἐν τῷ σπηλαίῳ τῆς Βηθλεέμ· ὁ δρακὶ τὸν πᾶσαν ἔχων κτίσιν ἐνταῦθα ἐγεννήθη ἐκ τῆς Παρθένου· ὁ τῇ οὐδίᾳ ἀναφής ἐν τῷ σπηλαίῳ τούτῳ καθάπερ βροτὸς δάκει ἐσπαργανώθη· ὁ στερεώδας τοὺς οὐρανοὺς πάλαι κατ' ἀρχὰς ἐνταῦθα ἐν φάτνῃ ἀνεκλήθη· ἐνταῦθα παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν, οὐ ἡ ἀρχὴ ἐπὶ τῶν ὥμων αὐτοῦ καὶ καλεῖται τὸ δνομα αὐτοῦ μεγάλης βουλῆς ἄγγελος, θαυμαστὸς σύμβουλος, θεὸς ἐξουσιαστής, ἄρχων εἰρήνης, πατήρ τοῦ μέλλοντος αἰώνος· θεός ἐστι τὸ τεχθέν, ἡ δὲ μήτηρ παρθένος, τί μεῖζον ἄλλο καινὸν εἰδεν ἡ κτίσις;».

Δύο δὲ εἶναι τὰ τοῦ σπηλαίου κύρια μέρη, ὁ τόπος τῆς γεννήσεως καὶ ἡ ἡγία φάτνη. Καὶ ἐκεῖνος μὲν ἔχει σχῆμα ἀψίδος, ἐπὶ τῆς βάσεως τῆς ὁποίας ὑπάρχει ἡμικυκλοειδές μάρμαρον, ἀνωθεν τοῦ ὁποίου ὑπάρχει ἡ ἐφ' οὓς λειτουργοῦσι τράπεζα τῶν ὁρθοδόξων· ἡ δὲ ἀγία φάτνη κεῖται ὀδίγον ΜΔ. τρεῖς βαθυμίδας χθαμαλώτερον τοῦ ιεροῦ σπηλαίου. Σχετική τις τάξις ἐπεκράτει κατὰ τὴν εἰς αὐτὸν εἰσόδον καὶ ἔξοδον μεθ' ὅλον τὸ στενὸν τοῦ χώρου. Κατηλθομεν καὶ κλίναντες τὸ γόνυ προσεκινηθήσαμεν τὸν πατέρα τοῦ μέλλοντος αἰώνος ὑποφωνοῦντες «Τὸν ἀπαρχὴν τῶν ἑθνῶν ὁ οὐρανός Σοι προσεκύμισε τῷ κειμένῳ Νηπίῳ ἐν φάτνῃ, δι' ἀστέρος τοὺς μάγους καλέσας· οὓς καὶ κατέπληπτεν οὐ στῆπτρα καὶ θρόνοι, ἀλλ' ἐσχάτη πτωχεία· τι γάρ εὐτελέστερον σπηλαίου; τι δὲ παπινώτερον σπαργάνων, ἐν οἷς διελαμψεν ὁ τῆς θεότητος πλοῦτος».

Ἄφοῦ ἐξηλθομεν ἐκεῖθεν, διελθόντες τερπνοτάτην κοιλάδα κειμένην πρὸς ἀνατολὰς καὶ κάτωθεν τοῦ προσκυνήματος, μετὰ δεκάλεπτον πορείαν ἐψήθασμεν εἰς τὸν τόπον, ἐνθα οἱ ποιμένες κατὰ τὴν νύκταν τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ ἀγραυλοῦστες ἐψύλαττον τὰ ποιμνιά των καὶ δόξα Κυρίου περιέλαμψεν αὐτοὺς καὶ ἐψηθήσαν φόβον μέγαν μικρὰ κλῖμαξ ἄγει εἰς ὑπόγειον ἐκκλησίαν, ἥτις ἀλλοτε μὲν ἐκαλεῖτο σπηλαίον τῶν ποιμένων, σῆμερον δὲ ἐκκλησία τῶν ποιμένων, χρονιμεύσα καὶ ὡς ναὸς τῶν ὁρθοδόξων κατοίκων τοῦ ἐκεῖ χωρίου· προσκυνήσαντες ἐπεστρέψαμεν τὸν ἐπιοῦσαν εἰς τὴν ἀγίαν πόλιν δοξάζοντες καὶ αἰνοῦντες τὸν Θεόν ἐπὶ πᾶσιν οἷς εἰδομεν.

(Ἐκ τοῦ φυερολογίου ἐνδει προσκυνητοῦ).